

Brussel, 13 juli 2026
(OR. en)

11885/26
ADD 1

Interinstitutioneel dossier:
2026/0191 (NLE)

POLCOM 277
WTO 76
SERVICES 39
DATAPROTECT 237
TELECOM 387

VOORSTEL

van:	de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur
ingekomen:	13 juli 2026
aan:	mevrouw Thérèse BLANCHET, secretaris-generaal van de Raad van de Europese Unie
nr. Comdoc.:	COM(2026) 356 annex
Betreft:	BIJLAGE bij Voorstel voor een besluit van de Raad betreffende de sluiting van de Overeenkomst inzake elektronische handel

De delegaties vinden hierbij document COM(2026) 356 annex.

Bijlage: COM(2026) 356 annex

EUROPESE
COMMISSIE

Brussel, 13.7.2026
COM(2026) 356 final

ANNEX

BIJLAGE

bij

Voorstel voor een besluit van de Raad

betreffende de sluiting van de Overeenkomst inzake elektronische handel

BIJVOEGSEL

WT/MIN(26)/42

27 april 2026

**Ministeriële conferentie
Veertiende bijeenkomst
Yaoundé, 26-30 maart 2026**

VERKLARING INZAKE EEN VOORLOPIGE REGELING VOOR DE OVEREENKOMST INZAKE ELEKTRONISCHE HANDEL¹

28 maart 2026

Deze verklaring wordt bekendgemaakt op verzoek van Argentinië; Australië; het Koninkrijk Bahrein; Benin; Brunei Darussalam; Burkina Faso; Kaapverdië; Canada; China; Costa Rica; de Europese Unie; Gambia; Georgië; Hongkong, China; IJsland; Israël; Japan; Kazachstan; de Republiek Korea; de Staat Koeweit; de Kirgizische Republiek; de Democratische Volksrepubliek Laos; Liechtenstein; Maleisië; Mauritius; de Republiek Moldavië; Mongolië; Montenegro; Nieuw-Zeeland; Noord-Macedonië; Noorwegen; Oman; Peru; Filipijnen; Qatar; Singapore; Zwitserland; Oekraïne; de Verenigde Arabische Emiraten, en het Verenigd Koninkrijk.

1. De bovengenoemde leden van de Wereldhandelsorganisatie (“WTO”), hierna de “deelnemers” genoemd, bevestigen hun verbintenis om overeenstemming te bereiken over WTO-regels inzake handelsgerelateerde aspecten van elektronische handel, zoals aangekondigd op 25 januari 2019 ([WT/L/1056](#)).
2. De deelnemers merken op dat zij op 18 februari 2025 ([WT/GC/W/963](#)) en 16 december 2025 ([WT/GC/W/963/Rev.1](#)) de Algemene Raad hebben verzocht een besluit vast te stellen om de Overeenkomst inzake elektronische handel toe te voegen aan bijlage 4 bij de Overeenkomst tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie (“WTO-overeenkomst”), overeenkomstig lid 9 van artikel X van de WTO-overeenkomst. De Algemene Raad kon over dat verzoek geen overeenstemming bereiken.
3. De deelnemers zijn voornemens de Overeenkomst inzake elektronische handel zo spoedig mogelijk uit te voeren, onder voorbehoud van de voltooiing van alle vereiste binnenlandse procedures, zodat de bij de digitale handel betrokken bedrijven, werknemers en consumenten hiervan kunnen profiteren en de digitale transformatie binnen hun respectieve economie en over de grenzen heen wordt ondersteund door op regels gebaseerde kaders.
4. Daartoe hebben de deelnemers voorlopige regelingen opgesteld; deze zijn opgenomen in een nieuwe bijlage (de bijlage met voorlopige regelingen) bij de Overeenkomst inzake elektronische handel.

¹ Dit document vervangt document WT/MIN(26)/W/26 van 29 maart 2026 en wordt zonder tekstuele wijzigingen opnieuw gepubliceerd in de desbetreffende documentenreeks.

5. De deelnemers streven ernaar de voor hen vereiste binnenlandse procedures voor de aanvaarding van de Overeenkomst inzake elektronische handel, met inbegrip van de bij deze verklaring gevoegde bijlage met voorlopige regelingen, voort te zetten. De Overeenkomst inzake elektronische handel treedt overeenkomstig artikel 29, lid 2, in werking wanneer er 45 akten van aanvaarding zijn neergelegd.
6. De deelnemers blijven de belangrijke rol van de WTO bij het bevorderen van open, transparante, niet-discriminerende en voorspelbare regelgevingskaders om de elektronische handel te vergemakkelijken, erkennen.
7. De deelnemers zullen er daarom naar blijven streven tot een besluit te komen om de Overeenkomst inzake elektronische handel toe te voegen aan bijlage 4 van de WTO-overeenkomst.
8. De deelnemers onderstrepen het belang van de aanpak van afzonderlijke en specifieke ontwikkelingsbehoeften door middel van uitvoeringstermijnen, technische bijstand en capaciteitsopbouw, zoals beschreven in artikel 20 van de Overeenkomst inzake elektronische handel.
9. De deelnemers erkennen het belang van een periodieke herziening van de Overeenkomst inzake elektronische handel, rekening houdend met de ontwikkeling van elektronische handel en digitale technologie, overeenkomstig artikel 35 van de Overeenkomst inzake elektronische handel.
10. De deelnemers moedigen alle andere WTO-leden aan zich aan te sluiten bij de Overeenkomst inzake elektronische handel en willen in dit verband de overige WTO-leden bekendmaken met de voordelen van de Overeenkomst voor de bevordering van elektronische handel.

OVEREENKOMST INZAKE ELEKTRONISCHE HANDEL

PREAMBULE

De partijen bij deze overeenkomst (hierna “de partijen” genoemd),

Voortbouwend op hun respectieve rechten en verplichtingen op grond van de WTO-overeenkomst;

Erkennend dat elke partij het recht heeft om ten behoeve van legitieme beleidsdoelstellingen regelgevingsmaatregelen te nemen;

Opnieuw bevestigend hoe belangrijk de wereldwijde elektronische handel en de daardoor geboden kansen voor economische groei en duurzame ontwikkeling is;

Benadrukkend dat het belangrijk is open, transparante, niet-discriminerende en voorspelbare regelgevingskaders te bevorderen om de elektronische handel te vergemakkelijken;

Erkennend dat de veilige en verantwoorde ontwikkeling en het veilig en verantwoord gebruik van digitale technologieën belangrijk is om het vertrouwen van het publiek te vergroten;

Vastbesloten om de digitale kloof verder te verkleinen en de door elektronische handel geboden voordelen en kansen voor bedrijven, consumenten en werknemers in de wereldeconomie te vergroten, met name in ontwikkelingslanden en minst ontwikkelde landen;

Erkennend dat partijen die ontwikkelingslanden en met name de minst ontwikkelde landen zijn, bijzondere behoeften hebben en dat het belangrijk is hen te ondersteunen bij de uitvoering van deze Overeenkomst door middel van verbeterde technische bijstand en capaciteitsopbouw;

Erkennend het potentieel van elektronische handel als een instrument voor sociale en economische ontwikkeling en het belang van het verbeteren van interoperabiliteit, innovatie, concurrentie en toegang tot informatie- en communicatietechnologieën voor alle volkeren, met name ondervertegenwoordigde groepen, en micro-, kleine en middelgrote ondernemingen.

Komen het volgende overeen:

AFDELING A

WERKINGSSFEER EN ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1: Toepassingsgebied

- 1.1 Deze overeenkomst is van toepassing op door een partij vastgestelde of gehandhaafde maatregelen die de handel langs elektronische weg beïnvloeden.
- 1.2 Deze verordening is niet van toepassing op:
 - (a) overheidsopdrachten;

- (b) diensten die worden verleend in het kader van de uitoefening van overheidsgezag, of
- (c) behoudens de artikelen 8, 9 en 12, informatie die door of namens een partij wordt bewaard of verwerkt, of maatregelen in verband met die informatie, met inbegrip van maatregelen in verband met het verzamelen ervan.

Artikel 2: Definities

Voor de toepassing van deze overeenkomst wordt verstaan onder:

- (a) “comité”: het bij artikel 28.1 opgerichte Comité voor de handelsaspecten van de elektronische handel;
- (b) “land”: elk afzonderlijk douanegebied dat partij is bij deze overeenkomst. Ingeval een afzonderlijk douanegebied partij is bij deze overeenkomst, wordt een uitdrukking in deze overeenkomst, wanneer deze nader wordt omschreven met het woord “nationaal”, geïnterpreteerd als betrekking hebbend op dat douanegebied, tenzij anders aangegeven;
- (c) “Memorandum van overeenstemming inzake de beslechting van geschillen”: *Memorandum van overeenstemming inzake de regels en procedures betreffende de beslechting van geschillen*, als vastgelegd in bijlage 2 bij de WTO-overeenkomst;
- (d) “ondernemingen”: entiteiten, naar toepasselijk recht opgericht of georganiseerd, al dan niet met winstoogmerk en ongeacht of de eigendom ervan of de zeggenschap erover in handen is van particulieren of van de overheid, met inbegrip van kapitaalvennootschappen, trusts, personenvennootschappen, eenmanszaken, joint ventures of samenwerkingsvormen;
- (e) “GATS”: de *Algemene Overeenkomst betreffende de handel in diensten*, als vermeld in bijlage 1B bij de WTO-overeenkomst;
- (f) “GATT 1994”: de *Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel 1994*, als vermeld in bijlage 1A bij de WTO-overeenkomst;
- (g) “overheidsopdrachten”: het proces waarbij een overheid goederen of diensten of het gebruik ervan, of enige combinatie ervan, verwerft voor overheidsdoeleinden en niet met het oog op commerciële verkoop of wederverkoop of commercieel gebruik bij de productie of levering van goederen of diensten voor commerciële verkoop of wederverkoop;
- (h) “maatregel”: elke maatregel van een partij, in de vorm van een wet, regeling, voorschrift, procedure, besluit, administratieve handeling of in enige andere vorm;
- (i) “mkmo’s”: micro-, kleine en middelgrote ondernemingen;
- (j) “persoon”: een natuurlijke persoon of een onderneming;
- (k) “dienst verleend in het kader van de uitoefening van overheidsgezag”: dezelfde betekenis als in de GATS, met inbegrip van, in voorkomend geval, de GATS-bijlage betreffende financiële diensten, en

- (l) “WTO-overeenkomst”: de *Overeenkomst van Marrakesh tot oprichting van de Wereldhandelsorganisatie*, gedaan te Marrakesh op 15 april 1994.

Artikel 3: Verhouding tot andere overeenkomsten

- 3.1 De partijen bevestigen hun rechten en plichten uit hoofde van de WTO-overeenkomst. De partijen bevestigen voorts dat deze overeenkomst geen rechten of plichten tot stand brengt voor leden van de WTO die de overeenkomst niet hebben aanvaard.
- 3.2 Niets in deze overeenkomst mag op zodanige wijze worden uitgelegd dat de voor een partij uit hoofde van de WTO-overeenkomst geldende rechten en plichten, met inbegrip van verbintenissen inzake markttoegang die zijn opgenomen in de lijst van verbintenissen van een partij in het kader van respectievelijk de GATT 1994 of de GATS, worden verminderd².

AFDELING B

ELEKTRONISCHE HANDEL MOGELIJK MAKEN

Artikel 4: Kader voor elektronische transacties

- 4.1 Elke partij streeft ernaar een rechtskader voor elektronische transacties dat overeenkomt met de beginselen van de *modelwet van Uncitral inzake elektronische handel 1996* vast te stellen of te handhaven.
- 4.2 Elke partij streeft ernaar:
- (a) onnodige regeldruk op elektronische transacties te vermijden, en
 - (b) de inbreng van belanghebbenden bij de ontwikkeling van het rechtskader voor elektronische transacties te vergemakkelijken.
- 4.3 De partijen erkennen dat het belangrijk is het gebruik van elektronische overdraagbare bestanden te vergemakkelijken. Daartoe streeft elke partij ernaar een rechtskader vast te stellen of te handhaven waarin rekening wordt gehouden met de *modelwet van Uncitral inzake elektronische overdraagbare bestanden 2017*.

Artikel 5: Elektronische authenticatie en elektronische handtekeningen³

- 5.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder:
- (a) “elektronische authenticatie”: het proces of de handeling voor het controleren van de identiteit van een partij bij een elektronische communicatie of transactie of voor het waarborgen van de integriteit van een elektronische communicatie, en

² Voor alle duidelijkheid: deze bepaling is ook van toepassing op de in de artikelen 25 en 26 vermelde uitzonderingen.

³ Voor alle duidelijkheid: niets in dit artikel belet een partij meer rechtsgevolgen toe te kennen aan een elektronische handtekening die aan bepaalde vereisten voldoet, zoals het aangeven dat het elektronisch gegevensbericht niet is gewijzigd of het verifiëren van de identiteit van de ondertekenaar.

- (b) “elektronische handtekening”: gegevens in elektronische vorm die zijn opgenomen in, aangebracht op of logisch verbonden zijn met een elektronisch gegevensbericht en die kunnen worden gebruikt om de ondertekenaar met betrekking tot het gegevensbericht te identificeren en om aan te geven dat de ondertekenaar de in het gegevensbericht vervatte informatie goedkeurt;
- 5.2 Een partij mag, tenzij dit in haar wet- of regelgeving anders is bepaald, het rechtsgevolg, de rechtsgeldigheid of de toelaatbaarheid als bewijsmiddel in gerechtelijke procedures van een elektronische handtekening niet ontzeggen louter op grond van het feit dat de handtekening in elektronische vorm is.
- 5.3 Geen van de partijen mag overgaan tot de vaststelling of handhaving van maatregelen die:
 - (a) partijen bij een elektronische transactie verbieden om onderling de meest geschikte elektronische authenticatiemethode of elektronische handtekening voor die transactie te bepalen, of
 - (b) partijen bij een elektronische transactie de mogelijkheid ontzeggen om door gerechtelijke of administratieve autoriteiten te laten vaststellen dat hun transactie voldoet aan eventuele wettelijke vereisten met betrekking tot elektronische authenticatie of elektronische handtekeningen.
- 5.4 Niettegenstaande lid 3 kan een partij verlangen dat voor een bepaalde categorie transacties de wijze van authenticatie of een elektronische handtekening voldoet aan bepaalde prestatienormen of is gecertificeerd door een overeenkomstig haar wet- of regelgeving geaccrediteerde instantie.
- 5.5 Elke partij past, voor zover haar wet- en regelgeving daarin voorziet, de leden 2 tot en met 4 toe op elektronische zegels, elektronische tijdstempels en diensten voor elektronisch aangetekende bezorging.
- 5.6 De partijen moedigen het gebruik van interoperabele elektronische authenticatie aan.
- 5.7 De partijen kunnen op vrijwillige basis samenwerken om de wederzijdse erkenning van elektronische handtekeningen aan te moedigen.

Artikel 6: Elektronische contracten

Een partij mag, tenzij dit in haar wet- of regelgeving anders is bepaald, het rechtsgevolg, de rechtsgeldigheid of de afdwingbaarheid van een elektronische overeenkomst⁴ niet ontzeggen louter op grond van het feit dat de overeenkomst langs elektronische weg is gesloten.

Artikel 7: Elektronische facturering

- 7.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder:
 - (a) “elektronische facturering”: de verwerking en uitwisseling van een factuur tussen een verkoper en een koper in een gestructureerd digitaal formaat, en
 - (b) “elektronisch factureringskader”: een systeem dat elektronische facturering vergemakkelijkt.

⁴ Voor alle duidelijkheid: een elektronisch contract omvat een contract dat is gesloten door interactie met een geautomatiseerd berichtensysteem.

- 7.2 Een partij mag, tenzij dit in haar wet- of regelgeving anders is bepaald, het rechtsgevolg of de toelaatbaarheid als bewijsmiddel in gerechtelijke procedures van een factuur niet ontzeggen louter op grond van het feit dat de factuur in elektronische vorm is.
- 7.3 De partijen erkennen dat kaders voor elektronische facturering de kosteneffectiviteit, efficiëntie, nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van elektronische handelstransacties kunnen helpen verbeteren.
- 7.4 Voor zover een partij een maatregel in verband met elektronische factureringskaders ontwikkelt, tracht zij de maatregel zo te ontwerpen dat daarmee grensoverschrijdende interoperabiliteit wordt ondersteund, onder meer door rekening te houden met toepasselijke internationale normen, richtsnoeren of aanbevelingen, voor zover deze bestaan.
- 7.5 Elke partij spant zich in voorkomend geval in om beste praktijken met betrekking tot elektronische facturering uit te wisselen.

Artikel 8: Papierloze handel

- 8.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder:
- (a) “douaneautoriteit”: elke autoriteit die uit hoofde van het recht van een van de partijen verantwoordelijk is voor het beheer van haar douanewetgeving;
 - (b) “elektronische vorm”: alle vormen die geschikt zijn voor geautomatiseerde interpretatie en elektronische verwerking zonder menselijke tussenkomst, alsmede gedigitaliseerde beelden of formulieren, en
 - (c) “ondersteunende documenten”: alle documenten die vereist zijn ter ondersteuning van de informatie die met het oog op invoer, uitvoer of doorvoer van goederen over haar grondgebied, zoals facturen, cognosementen, paklijsten of geldovermakingen aan een partij wordt overgelegd.
- 8.2 Met het oog op de totstandbrenging van een papierloze grensomgeving voor de handel in goederen erkennen de partijen het belang van het schrappen van papieren formulieren en documenten die nodig zijn voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen. Hiertoe wordt elke partij aangemoedigd om, indien passend, papieren formulieren en documenten af te schaffen en over te stappen op het gebruik van formulieren en documenten in op gegevens gebaseerde vormen.
- 8.3 Elke partij stelt elk door haar douaneautoriteit afgegeven of gecontroleerd formulier voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen over haar grondgebied in elektronische vorm voor het publiek beschikbaar.
- 8.4 Elke partij streeft ernaar elk door een andere overheidsinstantie dan haar douaneautoriteit afgegeven of gecontroleerd formulier voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen over haar grondgebied in elektronische vorm voor het publiek beschikbaar te stellen.
- 8.5 Geen van de partijen is verplicht de leden 3 of 4 toe te passen indien er een tegengestelde internationale wettelijke verplichting bestaat.

- 8.6 Elke partij streeft ernaar instructies voor de elektronische indiening van de in de leden 3 en 4 bedoelde formulieren via het internet beschikbaar te stellen.
- 8.7 Elke partij aanvaardt elk door haar douaneautoriteit afgegeven of gecontroleerd formulier en, in voorkomend geval, de door haar douaneautoriteit verlangde ondersteunende documenten voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen over haar grondgebied, die in elektronische vorm worden ingediend, als wettelijk equivalent van de papieren versie van die documenten.
- 8.8 Elke partij streeft ernaar elk door een andere overheidsinstantie dan haar douaneautoriteit afgegeven of gecontroleerd formulier en, in voorkomend geval, de door een andere overheidsinstantie dan haar douaneautoriteit verlangde ondersteunende documenten voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen over haar grondgebied, die in elektronische vorm worden ingediend, als wettelijke equivalent van de papieren versie van die documenten te aanvaarden.
- 8.9 Geen van de partijen is verplicht lid 7 of 8 toe te passen indien:
- (a) er een tegengesteld nationaal of internationaal wettelijk vereiste bestaat, of
 - (b) hierdoor de doeltreffendheid van de douane- of andere handelsprocedures die vereist zijn voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen over haar grondgebied zou verminderen.
- 8.10 Elke partij streeft ernaar het comité binnen twee jaar na de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst in kennis te stellen van een lijst met alle op grond van artikel 9, punt a), vereiste papieren formulieren. Elke partij streeft ernaar deze lijst in voorkomend geval te actualiseren.
- 8.11 De partijen streven ernaar in voorkomend geval in internationale fora samen te werken aan de bevordering van het gebruik van elektronische versies van formulieren en documenten die vereist zijn voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen.
- 8.12 Elke partij erkent dat het gebruik van een internationale norm voor het gebruik van elektronische formulieren en documenten die vereist zijn voor de invoer, uitvoer of doorvoer van goederen het handelsverkeer kan vergemakkelijken, en streeft ernaar in voorkomend geval rekening te houden met normen van of methoden die zijn overeengekomen door ter zake bevoegde internationale organisaties.

Artikel 9: Eén loket voor gegevensuitwisseling, en systeeminteroperabiliteit

- 9.1 Bij het instellen of handhaven van haar éénloketsysteem op grond van artikel 10, lid 4.1, van de overeenkomst inzake handelsfacilitatie, die is opgenomen in bijlage 1A bij de WTO-overeenkomst, streeft elke partij ernaar de elektronische indiening van de documentatie of gegevens die de betrokken partij verlangt voor de invoer, uitvoer of doorvoer over haar grondgebied van goederen mogelijk te maken via een centraal toegangspunt voor al haar deelnemende autoriteiten of instanties.
- 9.2 Het éénloketsysteem van een partij moet, voor zover mogelijk, de elektronische indiening van documenten of gegevens vooraf mogelijk maken, zodat vóór de aankomst van de goederen met de verwerking van de informatie kan worden begonnen om de vrijgave van goederen bij aankomst op haar grondgebied te bespoedigen.

- 9.3 Bij het instellen of handhaven van haar éénloketsysteem:
- (a) streeft elke partij ernaar in voorkomend geval het gegevensmodel van de Werelddouaneorganisatie of andere internationale normen voor gegevenselementen op te nemen;
 - (b) waarborgt elke partij de bescherming en vertrouwelijkheid van de gegevens die worden uitgewisseld met andere éénloketsystemen, wanneer deze uitwisseling is toegestaan, en
 - (c) wordt elke partij ertoe aangemoedigd om een referentienummer of een ander middel voor identiteitscontrole te hanteren om de unieke identificatie van gegevens met betrekking tot een afzonderlijke transactie mogelijk te maken.
- 9.4 Indien er geen éénloketsysteem beschikbaar is of indien dit niet is geïntegreerd met de overige systemen van de douaneautoriteiten, is lid 3 in voorkomend geval van toepassing op de douanebeheersystemen die worden gebruikt voor de verwerking van gegevens in verband met de invoer, de uitvoer of de doorvoer van goederen over het grondgebied van die partij.
- 9.5 Overeenkomstig de leden 3 en 4 streven de partijen ernaar om:
- (a) hun respectieve ervaringen met het opzetten of onderhouden van een éénloketsysteem onderling uit te wisselen, en
 - (b) voor zover haalbaar te werken aan een harmonisatie van gegevenselementen en douaneprocessen.
- 9.6 Rekening houdend met de belangen van mkmo's streven de partijen ernaar dat handelaren en andere belanghebbenden dienstverleners kunnen inschakelen om namens hen gegevens uit te wisselen met het éénloketsysteem of, wanneer er geen éénloketsysteem beschikbaar is, met een douanebeheersysteem⁵.

Artikel 10: Elektronische betalingen

- 10.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder:
- (a) “elektronische betaling”: de overdracht door de betaler van een geldvordering op een persoon die aanvaardbaar is voor de begunstigde en langs elektronische weg wordt verricht, met uitzondering van betalingsdiensten van centrale banken waarbij sprake is van afwikkeling tussen financiële dienstverleners⁶, en
 - (b) “zelfregulerende organisatie”: een niet-gouvernementele instantie die door een partij is erkend als zelfregulerende instantie en die op grond van een statuut van of delegatie van de centrale of regionale overheid van die partij regelgevende of toezichthoudende bevoegdheid uitoefent ten aanzien van verleners van elektronische betaaldiensten of van financiële diensten.

⁵ Voor alle duidelijkheid: dit lid belet een partij niet om van dienstverleners te verlangen dat zij aan bepaalde procedurele vereisten voldoen om gegevens met het éénloketsysteem te kunnen uitwisselen.

⁶ Voor alle duidelijkheid: niets in dit artikel vereist dat een partij verleners van elektronische betalingsdiensten van een andere partij die niet op haar grondgebied gevestigd zijn, toegang verleent tot betalingsdiensten van centrale banken die afwikkeling tussen verleners van financiële diensten inhouden.

- 10.2 Gezien de snelle groei van elektronische betalingen, met name die welke door nieuwe aanbieders van elektronische betalingsdiensten worden geleverd, erkennen de partijen:
- (a) het voordeel van de ondersteuning van de ontwikkeling van veilige, efficiënte, betrouwbare, beveiligde, betaalbare en toegankelijke grensoverschrijdende elektronische betalingen door de invoering en het gebruik van internationaal aanvaarde normen en de interoperabiliteit van elektronische betalingssystemen te bevorderen en nuttige innovatie en concurrentie op het gebied van elektronische betalingsdiensten aan te moedigen;
 - (b) het belang van de tijdige invoering van veilige, efficiënte, betrouwbare, beveiligde, betaalbare en toegankelijke elektronische betalingsproducten en -diensten, en
 - (c) het belang van het handhaven van veilige, efficiënte, betrouwbare, beveiligde en toegankelijke elektronische betalingssystemen door middel van wet- en regelgeving waarbij, in voorkomend geval, rekening wordt gehouden met de risico's van dergelijke systemen.
- 10.3 Elke partij streeft in overeenstemming met haar wet- en regelgeving ernaar om:
- (a) overeenkomstig artikel 18 haar wet- en regelgeving inzake elektronische betalingen, met inbegrip van die met betrekking tot wettelijke goedkeuringen, vergunningsvereisten, procedures en technische normen, tijdig openbaar te maken;
 - (b) tijdig haar besluiten over goedkeuringen op het gebied van regelgeving of vergunningen definitief te maken;
 - (c) voor relevante elektronische betalingssystemen rekening te houden met internationaal aanvaarde betalingsnormen om een grotere interoperabiliteit tussen elektronische betalingssystemen mogelijk te maken, en
 - (d) verleners van elektronische betaaldiensten en verleners van financiële diensten aan te moedigen om interoperabiliteit, concurrentie, veiligheid en innovatie op het gebied van elektronische betalingen te bevorderen, met inbegrip van partnerschappen met derde aanbieders, onder voorbehoud van passend risicobeheer.
- 10.4 Elke partij die in haar lijst een verbintenis is aangegaan met betrekking tot de vorm van dienstverlening 3 (commerciële aanwezigheid) die van toepassing is op elektronische betaaldiensten, verleent, met inachtneming van de in haar lijst van verbintenissen bij de GATS ("lijst") vermelde voorwaarden, beperkingen, bedingen of kwalificaties, de op haar grondgebied gevestigde verleners van financiële diensten van een andere partij onder voorwaarden die in overeenstemming zijn met de nationale behandeling toegang tot door een overheidsinstantie geëxploiteerde betalings- en clearingsystemen⁷⁸.

⁷ Voor alle duidelijkheid: toegang tot betalings- en clearingsystemen kan worden verleend via: a) rechtstreekse toegang, of b) indirecte toegang via een verlener van financiële diensten die volgens het recht van een partij in aanmerking komt voor rechtstreekse toegang.

⁸ De in dit lid gebruikte termen worden verstaan in samenhang met de GATS, met inbegrip van de bijlage betreffende financiële diensten.

- 10.5 Een partij die een in lid 4 bedoelde verbintenis niet is aangegaan, streeft ernaar de daarin vermelde verplichting voor zover dit uitvoerbaar is na te komen.
- 10.6 Voor alle duidelijkheid: niets in de leden 4 of 5 verplicht een partij verleners van diensten van een andere partij toe te staan diensten te verlenen waarvoor zij geen specifieke verbintenissen in het kader van de GATS is aangegaan.
- 10.7 Overeenkomstig artikel 18 neemt elke partij, voor zover van toepassing, alle redelijke maatregelen waarover zij kan beschikken om te waarborgen dat de regels van algemene toepassing die worden vastgesteld of gehandhaafd door haar zelfregulerende organisaties onverwijld worden bekendgemaakt of anderszins beschikbaar worden gesteld.
- 10.8 Voor alle duidelijkheid: niets in dit artikel belet een partij om maatregelen die de noodzaak tot verwerving van licenties of vergunningen of de goedkeuring van toegangsverzoeken regelen, vast te stellen of te handhaven.

AFDELING C

OPENBAARHEID EN ELEKTRONISCHE HANDEL

Artikel 11: Douanerechten op elektronische transmissies

- 11.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder: “elektronische transmissie”: een transmissie met behulp van elektromagnetische middelen, met inbegrip van de inhoud van de transmissie.
- 11.2 De partijen onderkennen het belang van het werkprogramma inzake elektronische handel (WT/L/274) en erkennen dat de praktijk om geen douanerechten te heffen op elektronische transmissies een belangrijke rol speelt bij de ontwikkeling van de digitale economie.
- 11.3 Geen van de partijen heft douanerechten op elektronische transmissies tussen een persoon van de ene partij en een persoon van een andere partij.
- 11.4 Voor alle duidelijkheid: lid 3 belet een Partij niet interne belastingen, vergoedingen of andere heffingen op elektronische transmissies op te leggen op een wijze die niet onverenigbaar is met de WTO-overeenkomst.
- 11.5 Rekening houdend met de evoluerende aard van elektronische handel en digitale technologie evalueren de partijen dit artikel in het vijfde jaar na de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst, en vervolgens periodiek, om na te gaan welke gevolgen dit artikel heeft en of wijzigingen aangewezen zijn.

Artikel 12: Openbare overheidsgegevens⁹

- 12.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt onder “metagegevens” verstaan: structurele of beschrijvende informatie over gegevens, zoals inhoud, formaat, bron, rechten, nauwkeurigheid, herkomst, frequentie, periodiciteit, granulariteit, uitgever of verantwoordelijke partij, contactgegevens, wijze van verzameling of context.

⁹ Voor alle duidelijkheid: dit artikel laat de wetgeving van een partij inzake intellectuele eigendom en de bescherming van persoonsgegevens onverlet.

- 12.2 Dit artikel is van toepassing op maatregelen die door een partij worden genomen of gehandhaafd met betrekking tot gegevens die in het bezit zijn van haar centrale overheid, waarvan de openbaarmaking niet door haar wetgeving wordt beperkt en die door die partij digitaal beschikbaar worden gesteld voor openbare toegang en openbaar gebruik (hierna “overheidsgegevens” genoemd).
- 12.3 De partijen erkennen het voordeel van het digitaal beschikbaar stellen van gegevens van regionale of lokale overheden voor openbare toegang en openbaar gebruik op een wijze die in overeenstemming is met de leden 4 tot en met 6.
- 12.4 De partijen erkennen dat het vergemakkelijken van de toegang van het publiek tot en het gebruik van overheidsgegevens bijdraagt tot het stimuleren van economische en sociale ontwikkeling, concurrentievermogen en innovatie. Daartoe worden de partijen aangemoedigd om de dekking van dergelijke gegevens uit te breiden, bijvoorbeeld door middel van betrokkenheid van en overleg met belanghebbenden.
- 12.5 Voor zover een partij ervoor kiest overheidsgegevens digitaal beschikbaar te stellen voor openbare toegang en openbaar gebruik, streeft zij ernaar er zoveel mogelijk voor te zorgen dat die gegevens:
- (a) beschikbaar worden gesteld in een machineleesbaar en open formaat;
 - (b) zoekbaar en opvraagbaar zijn;
 - (c) indien van toepassing tijdig worden bijgewerkt;
 - (d) vergezeld gaan van metagegevens die, voor zover mogelijk, gebaseerd zijn op algemeen gebruikte formaten die de gebruiker in staat stellen de gegevens te begrijpen en te gebruiken, en
 - (e) tegen geen of redelijke kosten algemeen beschikbaar worden gesteld voor de gebruiker.
- 12.6 Voor zover een partij ervoor kiest overheidsgegevens digitaal beschikbaar te stellen voor openbare toegang en openbaar gebruik, tracht zij te vermijden dat voorwaarden worden opgelegd die de gebruiker van dergelijke gegevens onnodig verhinderen of beperkingen opleggen bij:
- (a) het reproduceren, herverdelen of opnieuw publiceren van de gegevens;
 - (b) het samenvoegen van de gegevens, of
 - (c) het gebruik van de gegevens voor commerciële en niet-commerciële doeleinden, ook in het productieproces voor een nieuw product of een nieuwe dienst¹⁰.
- 12.7 De partijen streven ernaar samen te werken op het gebied van aangelegenheden die de toegang van het publiek tot en het gebruik door het publiek van overheidsgegevens vergemakkelijken en uitbreiden, waaronder de uitwisseling van informatie en ervaringen over praktijken en beleid, teneinde de ontwikkeling van de elektronische handel te stimuleren en zakelijke kansen te scheppen, met name voor mkmo's.

¹⁰ Voor alle duidelijkheid: niets in dit lid belet een partij om van een gebruiker van dergelijke gegevens te verlangen dat deze een link naar de oorspronkelijke bronnen legt.

Artikel 13: Toegang tot en gebruik van het internet voor elektronische handel

- 13.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder: “eindgebruiker”: een persoon die een internettoegangsdienst koopt van of zich abonneert op een internettoegangsdienst van een aanbieder van internettoegangsdiensten;
- 13.2 De partijen erkennen de voordelen van de mogelijkheid voor eindgebruikers op respectieve grondgebied om:
- (a) toegang te krijgen tot en gebruik te maken van legale diensten en toepassingen van hun keuze die beschikbaar zijn op het internet, met inachtneming van redelijk netwerkbeheer dat het internetverkeer niet voor oneerlijke commerciële voordelen blokkeert of vertraagt¹¹;
 - (b) de apparaten van hun keuze te verbinden met het internet, op voorwaarde dat die apparaten geen schade toebrengen aan het netwerk, en
 - (c) toegang te krijgen tot transparante en duidelijke informatie over de manier waarop hun aanbieder van internettoegangsdiensten het netwerk beheert.
- 13.3 Voor alle duidelijkheid: niets in lid 2 verplicht een partij een bepaalde maatregel te nemen, te wijzigen of te handhaven om de in dat lid uiteengezette beginselen uit te voeren.

AFDELING D

VERTROUWEN EN ELEKTRONISCHE HANDEL

Artikel 14: Consumentenbescherming online

- 14.1 Voor de toepassing van dit artikel omvat “misleidende, frauduleuze en bedrieglijke commerciële activiteiten”:
- (a) het geven van wezenlijke onjuiste voorstellingen¹², met inbegrip van impliciete feitelijke verklaringen of valse beweringen over zaken zoals de eigenschappen, de prijs, de geschiktheid voor het beoogde doel, de hoeveelheid of de oorsprong van goederen of diensten;
 - (b) het reclame maken voor goederen of diensten die worden geleverd zonder intentie of redelijke capaciteit om te leveren;
 - (c) het niet leveren van goederen of het niet verlenen van diensten aan een consument nadat deze aan de consument in rekening zijn gebracht, tenzij dit op redelijke gronden gerechtvaardigd is, en
 - (d) het aan de consument in rekening brengen van ongevraagde goederen of diensten.

¹¹ Voor de toepassing van deze alinea erkennen de partijen dat een aanbieder van internettoegangsdiensten die zijn abonnees bepaalde inhoud op exclusieve basis aanbiedt, niet in strijd met dit beginsel handelt.

¹² Voor de toepassing van dit artikel betekent “wezenlijke onjuiste voorstellingen” onjuiste voorstellingen die naar alle waarschijnlijkheid van invloed kunnen zijn op het gedrag van een consument of zijn besluit om een goed of een dienst aan te schaffen.

- 14.2 De partijen erkennen het belang van transparante en doeltreffende maatregelen die het vertrouwen van de consument in de elektronische handel vergroten. Hiertoe stelt elke partij maatregelen vast of handhaaft zij maatregelen om misleidende, frauduleuze en bedrieglijke commerciële activiteiten te verbieden die schade of potentiële schade toebrengen aan consumenten die betrokken zijn bij elektronische handel¹³.
- 14.3 Met het oog op bescherming van de consumenten die betrokken zijn bij elektronische handel, streeft elke partij ernaar maatregelen vast te stellen of te handhaven om te waarborgen:
- (a) dat leveranciers van goederen of diensten eerlijk en billijk met consumenten omgaan;
 - (b) dat leveranciers van goederen of diensten volledige, nauwkeurige en transparante informatie over die goederen of diensten geven, met inbegrip van eventuele aankoopvoorwaarden, en
 - (c) dat de goederen bij normaal of redelijkerwijs te voorzien gebruik veilig zijn.
- 14.4 De partijen erkennen het belang van bescherming van consumenten die betrokken zijn bij elektronische handel op een niveau dat niet lager is dan het beschermingsniveau voor consumenten die betrokken zijn bij andere vormen van handel.
- 14.5 De partijen erkennen het belang van samenwerking tussen hun respectieve instantie voor consumentenbescherming of andere relevante organen, met inbegrip van de uitwisseling van informatie en ervaringen, alsmede van samenwerking in passende gevallen van wederzijds belang met betrekking tot de inbreuk op consumentenrechten in verband met elektronische handel, teneinde de bescherming van de consument online, indien onderling afgesproken, te verbeteren.
- 14.6 Elke partij bevordert de toegang tot en voorlichting over verhaal- of beroepsmechanismen voor consumenten, met inbegrip van consumenten die grensoverschrijdend transacties verrichten.

Artikel 15: Ongevraagde commerciële elektronische berichten

- 15.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder:
- (a) “commercieel elektronisch bericht”: een elektronisch bericht dat voor commerciële doeleinden wordt verzonden naar een elektronisch adres van een persoon¹⁴ via een telecommunicatiedienst bestaande uit ten minste elektronische post, en, voor zover de wet- of regelgeving van een partij daarin voorziet, andere soorten elektronische berichten, en
 - (b) “ongevraagd commercieel elektronisch bericht”: een commercieel elektronisch bericht dat wordt verzonden zonder toestemming van de ontvanger of ondanks de uitdrukkelijke afwijzing van de ontvanger.

¹³ Voor de toepassing van dit artikel omvat “betrokken zijn bij elektronische handel” ook de fase voorafgaand aan de elektronische handelstransactie.

¹⁴ Voor alle duidelijkheid: het “elektronische adres van een persoon” omvat niet een IP-adres.

- 15.2 De partijen erkennen het belang van het bevorderen van vertrouwen in elektronische handel, onder meer door middel van transparante en doeltreffende maatregelen die ongevraagde commerciële elektronische berichten beperken. Hiertoe stelt elke partij maatregelen vast of handhaaft maatregelen:
- (a) die aanbieders van commerciële elektronische berichten ertoe verplichten de ontvangers in staat te stellen verdere toezending van deze berichten stop te zetten;
 - (b) die erin voorzien dat er voor toezending van commerciële elektronische berichten toestemming door de ontvangers moet zijn verleend, zoals bepaald in haar wet- of regelgeving, of
 - (c) die er anderszins in voorzien dat ongevraagde commerciële elektronische berichten tot een minimum worden beperkt.
- 15.3 Elke partij zal ernaar streven erop toe te zien dat commerciële elektronische berichten duidelijk als zodanig herkenbaar zijn, dat hierin duidelijk wordt vermeld namens wie zij worden verzonden, en dat ze de nodige informatie bevatten aan de hand waarvan de ontvanger op elk moment kosteloos om stopzetting van de toezending van die berichten kan vragen.
- 15.4 Elke partij voorziet in toegang tot verhaal- of beroepsmiddelen tegen aanbieders van ongevraagde commerciële elektronische berichten die niet voldoen aan de maatregelen die uit hoofde van de lid 2 zijn vastgesteld of worden gehandhaafd.
- 15.5 De partijen streven ernaar in voorkomende gevallen van wederzijds belang samen te werken met betrekking tot de regulering van ongevraagde commerciële elektronische berichten.

Artikel 16: Bescherming van persoonsgegevens

- 16.1 Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder: “persoonsgegevens”: alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon.
- 16.2 De partijen erkennen dat een sterke en doeltreffende bescherming van persoonsgegevens en de daarmee samenhangende individuele rechten bijdraagt aan de versterking van het vertrouwen van de consument in de digitale economie.
- 16.3 Elke partij stelt een rechtskader vast of handhaaft een rechtskader dat voorziet in de bescherming van de persoonsgegevens van gebruikers van elektronische handel¹⁵.
- 16.4 Elke partij moet bij de ontwikkeling van haar rechtskader voor de bescherming van persoonsgegevens rekening houden met door ter zake bevoegde internationale organen uitgewerkte beginselen en richtsnoeren.
- 16.5 Elke partij streeft ernaar erop toe te zien dat het door haar uit hoofde van lid 3 vastgestelde of gehandhaafde rechtskader voorziet in niet-discriminerende bescherming van de persoonsgegevens van natuurlijke personen.

¹⁵ Voor alle duidelijkheid: een partij kan aan dit lid voldoen door maatregelen, of een combinatie van maatregelen, zoals een alomvattende wet inzake de persoonlijke levenssfeer, wetgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens, sector specifieke wetten inzake de persoonlijke levenssfeer of andere wetten die inbreuken op de persoonlijke levenssfeer aanpakken, vast te stellen of te handhaven.

- 16.6 Elke partij publiceert informatie over de bescherming van persoonsgegevens die zij aan gebruikers van elektronische handel verstrekt, met inbegrip van richtsnoeren over de wijze waarop:
- (a) een natuurlijk persoon rechtsmiddelen kan aanwenden, en
 - (b) ondernemingen kunnen voldoen aan de wettelijke vereisten.
- 16.7 Elke partij erkent dat de partijen mogelijk verschillende juridische benaderingen hanteren voor de bescherming van persoonsgegevens en moet de ontwikkeling van mechanismen ter bevordering van de overeenstemming tussen deze verschillende regelingen aanmoedigen.
- 16.8 De in lid 7 bedoelde mechanismen kunnen de erkenning van regelgevingsresultaten, ongeacht of deze autonoom of door wederzijdse regeling worden toegekend, of bredere internationale kaders, omvatten.
- 16.9 De partijen streven ernaar informatie uit te wisselen over de in lid 7 bedoelde mechanismen die in hun respectieve rechtsgebied worden toegepast.

Artikel 17: Cyberbeveiliging

- 17.1 De partijen erkennen dat bedreigingen van de cyberveiligheid het vertrouwen in de elektronische handel ondermijnen.
- 17.2 De partijen erkennen voorts de veranderende aard van cyberdreigingen. Om cyberdreigingen op te sporen en te beperken en aldus de elektronische handel te faciliteren, streven de partijen ernaar:
- (a) de capaciteiten van hun respectieve nationale entiteit die verantwoordelijk is voor de respons op cyberbeveiligingsincidenten op te bouwen, en
 - (b) samen te werken om kwaadwillige intrusies of de verspreiding van kwaadwillige codes die gevolgen hebben voor elektronische netwerken van de partijen vast te stellen en te beperken, cyberbeveiligingsincidenten tijdig aan te pakken en met het oog op bewustwording en beste praktijken informatie uit te wisselen.
- 17.3 Gezien de veranderende aard van cyberdreigingen en de negatieve gevolgen daarvan voor de elektronische handel erkennen de partijen het belang van risicogebaseerde benaderingen bij het aanpakken van dergelijke dreigingen en tegelijkertijd de handelsbelemmeringen tot een minimum te beperken. Om cyberveiligheidsrisico's in kaart te brengen en daartegen bescherming te bieden, cyberveiligheidsincidenten op te sporen, erop te reageren en ervan te herstellen, streeft elke partij ernaar om zelf gebruik te maken van, en om ondernemingen binnen haar jurisdictie te stimuleren om gebruik te maken van, risicogebaseerde benaderingen die gebaseerd zijn op beste praktijken op het gebied van risicobeheer en op normen die op een op consensus gebaseerde, transparante en open wijze zijn ontwikkeld.

AFDELING E

TRANSPARANTIE, SAMENWERKING EN ONTWIKKELING

Artikel 18: Transparantie

Overeenkomstig artikel III van de GATS en artikel X van de GATT 1994 publiceert elke partij onverwijld en behalve in noodsituaties, uiterlijk op het tijdstip van de inwerkingtreding ervan, alle relevante maatregelen van algemene strekking die betrekking hebben op of gevolgen hebben voor de werking van deze overeenkomst of maakt zij deze anderszins bekend.

Artikel 19: Samenwerking

- 19.1 Gezien het mondiale karakter van elektronische handel streven de partijen ernaar:
- (a) samen te werken om het gebruik van en de toegang tot elektronische handel voor iedereen ter wereld te vergemakkelijken, met name voor ondervertegenwoordigde groepen en mkmo's;
 - (b) informatie en ervaringen uit te wisselen over wetten, regels en beleid met betrekking tot elektronische handel, en
 - (c) actief deel te nemen aan regionale en multilaterale fora voor het bevorderen van elektronische handel.
- 19.2 De samenwerkingsterreinen voor de toepassing van lid 1 kunnen het volgende omvatten:
- (a) bescherming van persoonsgegevens;
 - (b) de onlinebescherming van consumenten, met inbegrip van rechtsmiddelen voor consumenten en manieren om bij te dragen aan het consumentenvertrouwen;
 - (c) ongevraagde commerciële elektronische berichten;
 - (d) veiligheid van elektronische communicatie;
 - (e) mededinging op de digitale markten;
 - (f) elektronische authenticatie;
 - (g) grensoverschrijdende logistieke diensten, waaronder multimodaal vervoer, en samenwerking tussen logistieke diensten en postdiensten;
 - (h) handelsfacilitatie voor grensoverschrijdende elektronische handel, met inbegrip van het gebruik van douane-entrepots of vrije zones, en samenwerking op het gebied van regelgeving, zoals gegevensuitwisseling en waarschuwingen voor productveiligheidsrisico's, en
 - (i) eventuele andere op basis van een gezamenlijke beslissing van de partijen aangewezen gebieden.
- 19.3 Voor zover de beschikbare middelen dit toelaten, richt elke partij een of meer informatiepunten in en houdt zij deze in stand teneinde:

- (a) verantwoordelijk te zijn voor elke kennisgevings- of raadplegingsprocedure met betrekking tot de uitvoering van deze overeenkomst, en
- (b) te reageren op redelijke vragen van een andere partij over aangelegenheden die onder deze overeenkomst vallen.

Artikel 20: Ontwikkeling

20.1 De partijen erkennen:

- (a) het belang van de versterking van de internationale inspanningen om de digitale kloof te overbruggen en een inclusieve digitale economie mogelijk te maken, en
- (b) de bijdrage van regels voor elektronische handel aan het overwinnen van met de digitale handel verband houdende uitdagingen en het bevorderen van de inclusieve groei van elektronische handel.

20.2 De partijen erkennen hun rol bij de ondersteuning van partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn, zodat deze doeltreffend kunnen deelnemen aan en gebruik kunnen maken van groeikansen op het gebied van elektronische handel en de digitale economie, onder meer door deze te ondersteunen bij een betere toegang tot digitale ecosystemen en infrastructuur en door hun inwoners en mkmo's te ondersteunen.

20.3 De partijen erkennen het belang van technische bijstand en capaciteitsopbouw voor ontwikkelingslanden en minst ontwikkelde landen die partij zijn bij de uitvoering van deze overeenkomst.

20.4 Er moeten bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw¹⁶ worden verstrekt teneinde de partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn te helpen bij de uitvoering van de bepalingen van deze overeenkomst, overeenkomstig de aard en reikwijdte van die bepalingen.

20.5 De partijen erkennen dat partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn, wellicht meer tijd nodig hebben of door middel van bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw uitvoeringscapaciteit moeten verwerven om bepaalde verplichtingen uit hoofde van deze overeenkomst na te komen.

20.6 Elke partij die een ontwikkelingsland of minst-ontwikkeld land is, kan op de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst zelf bepalingen van deze overeenkomst aanwijzen waarvoor zij een uitvoeringstermijn van ten hoogste vijf jaar verlangt, door een lijst van die bepalingen aan het comité voor te leggen.

20.7 Elke partij die een ontwikkelingsland of minst-ontwikkeld land is, kan de termijn voor de uitvoering van de bepalingen die zij zelf overeenkomstig lid 6 heeft aangewezen, met maximaal twee jaar verlengen. Elke zodanige partij stelt het comité uiterlijk 120 dagen voor het verstrijken van de initiële uitvoeringsperiode in kennis van elke verlenging, met vermelding van de redenen voor de verlenging en de maatregelen die vereist zijn om de maatregelen volledig uit te voeren.

¹⁶ Voor de toepassing van dit artikel kunnen bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw de vorm van technische, financiële of elke andere onderling overeengekomen bijstand aannemen.

- 20.8 Partijen die een ontwikkeld land zijn alsmede partijen die een ontwikkelingsland zijn en daartoe in staat zijn, worden aangemoedigd om partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn bilateraal of via relevante internationale organisaties te ondersteunen bij het uitvoeren of actualiseren van hun behoeftenevaluatie, teneinde vast te stellen waar de capaciteit voor de uitvoering van deze overeenkomst tekortschiet.
- 20.9 De resultaten van een overeenkomstig lid 8 uitgevoerde of geactualiseerde behoeftenevaluatie dienen als basis voor het zelf aanwijzen van bepalingen door een partij die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land is op grond van lid 6 en voor de verlenging van een termijn voor de uitvoering op grond van lid 7.
- 20.10 De partijen erkennen het belang van technische bijstand en capaciteitsopbouw voor de onverkorte uitvoering van alle bepalingen van deze overeenkomst. Daartoe kunnen de partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn elke bepaling van deze overeenkomst ten aanzien waarvan zij het meest gebaat bij technische bijstand en capaciteitsopbouw zouden zijn, aanwijzen. De partijen die een ontwikkeld land zijn alsmede partijen die een ontwikkelingsland zijn en daartoe in staat zijn, komen op onderling overeengekomen voorwaarden en met inachtneming van de specifieke behoeften en prioriteiten van de partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn overeen de verstrekking van bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw met betrekking tot deze bepalingen bilateraal dan wel via passende internationale organisaties te vergemakkelijken.
- 20.11 De partijen streven ernaar de volgende beginselen voor de verstrekking van bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw met het oog op de uitvoering van deze overeenkomst toe te passen:
- (a) rekening houden met het algemene ontwikkelingskader van de ontvangende landen en regio's en, in voorkomend geval en waar passend, met de lopende programma's voor hervorming, technische bijstand en capaciteitsopbouw;
 - (b) in voorkomend geval en waar passend activiteiten opnemen met het doel om regionale en subregionale problemen aan te pakken en regionale en subregionale integratie te bevorderen;
 - (c) bij de ontwikkeling van programma's of activiteiten voor capaciteitsopbouw zoveel mogelijk rekening houden met de activiteiten van de particuliere sector, en
 - (d) de coördinatie tussen de leden onderling alsmede tussen de partijen en andere relevante instellingen, met inbegrip van regionale economische gemeenschappen, bevorderen opdat deze bijstand zo doeltreffend mogelijk is en optimale resultaten oplevert. Hiertoe:
 - i) moet de coördinatie er door middel van een nauwe coördinatie van de maatregelen voor technische bijstand en capaciteitsopbouw op gericht zijn overlappingen en dubbel werk in de bijstandsprogramma's en gebrek aan samenhang in de hervormingsactiviteiten te vermijden;
 - ii) moeten in het kader van dit coördinatieproces relevante programma's in verband met mondiale en regionale handel, met inbegrip van programma's die specifiek gericht zijn op de partijen die een minst ontwikkeld land zijn, in aanmerking worden genomen, en

- iii) moeten de partijen de interne coördinatie tussen hun met handel en ontwikkeling belaste functionarissen bij de uitvoering van deze overeenkomst en de verstrekking van technische bijstand en capaciteitsopbouw bevorderen.
- 20.12 Artikel 27 is gedurende een periode van zeven jaar na de datum van inwerkingtreding van deze overeenkomst voor die partij niet van toepassing op de beslechting van geschillen met een partij die een minst ontwikkeld land is inzake enige bepaling van deze overeenkomst.
- 20.13 Artikel 27 is voor de duur van de uitvoeringstermijn die van toepassing is op een bepaling van deze overeenkomst waarvoor zij zelf op grond van respectievelijk lid 6 of lid 7 een uitvoeringstermijn heeft vastgesteld of verlengd, niet van toepassing op de beslechting van geschillen met een partij die een ontwikkelingsland is inzake die bepaling.
- 20.14 Onverminderd de in lid 12 bedoelde respijtp periode houdt een partij, voordat zij verzoekt om overleg als bedoeld in artikel 27 over een maatregel van een partij die een minst ontwikkeld land is, en in alle stadia van eventuele daaropvolgende procedures voor geschillenbeslechting, in het bijzonder rekening met de buitengewone situatie van partijen die een minst ontwikkeld land zijn. In dit opzicht handelen de partijen met de nodige terughoudendheid wanneer zij kwesties aanhangig maken overeenkomstig artikel 27 waarbij een partij die een minst ontwikkeld land is, betrokken is.
- 20.15 De partijen erkennen het belang van transparantie bij het verstrekken van bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw om de doeltreffende uitvoering van deze overeenkomst te vergemakkelijken. Hiertoe streven de partijen ernaar tijdens de eerste vergadering van het comité en vervolgens periodiek relevante informatie¹⁷ over hun lopende en nieuwe programma's voor technische bijstand en capaciteitsopbouw te bespreken. Ter ondersteuning van deze bespreking dient elke partij die een ontwikkeld land is voorafgaand aan de eerste specifieke zitting van het comité en vervolgens periodiek een beschrijving van relevante programma's voor technische bijstand en capaciteitsopbouw in. Partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn en technische bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw hebben ontvangen, worden ertoe aangespoord hun ervaringen te delen. De partijen zijn voornemens op basis van deze bijdragen meer inzicht te verwerven in de vraag of de bestaande programma's tegemoetkomen aan de behoeften van de partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn.
- 20.16 De partijen die een ontwikkelingsland zijn en verklaren zelf in staat te zijn bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw te verstrekken, worden ertoe aangemoedigd de in lid 15 bedoelde informatie bij de inwerkingtreding van deze overeenkomst en vervolgens periodiek bij het Comité in te dienen.

¹⁷ Voor alle duidelijkheid: "relevante informatie" kan het volgende omvatten: a) een beschrijving van de verstrekte bijstand of ondersteuning voor capaciteitsopbouw; b) informatie over de wijze waarop dergelijke bijstand of ondersteuning kan worden aangevraagd of toegankelijk is, met inbegrip van het contactpunt of de contactpunten van een partij, en c) een lijst van de begunstigen van deze bijstand of steun.

- 20.17 Het Comité stelt de overeenkomstig de leden 15 en 16 verstrekte informatie samen met informatie over de relevante activiteiten van internationale organisaties online beschikbaar.
- 20.18 De partijen die ontwikkelingsland zijn en de partijen die minst ontwikkeld land zijn en voornemens zijn om gebruik te maken van relevante bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw dienen bij het comité informatie over het contactpunt of de contactpunten van de met de coördinatie en prioritering van de bijstand en ondersteuning belaste dienst of diensten in.
- 20.19 Voor de toepassing van dit artikel houdt het Comité, naargelang het geval, jaarlijks ten minste één specifieke zitting om:
- (a) de technische bijstand of de ondersteuning voor capaciteitsopbouw voor de uitvoering van verplichtingen waarvoor een partij overeenkomstig respectievelijk lid 6 of lid 7 zelf uitvoeringsperioden heeft vastgesteld of verlengd, te monitoren;
 - (b) aangelegenheden met betrekking tot de uitvoering van de bepalingen van deze overeenkomst te bespreken;
 - (c) de vorderingen bij de verstrekking van bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw te evalueren ten behoeve van de uitvoering van deze overeenkomst, ook indien partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn niet voldoende bijstand en ondersteuning voor capaciteitsopbouw ontvangen, en
 - (d) de uitwisseling van relevante ervaringen, uitdagingen, positieve resultaten en informatie van de partijen te vergemakkelijken.

SECTIE F

TELECOMMUNICATIE

Artikel 21: Telecommunicatie

- 21.1 Voor de toepassing van dit artikel en de bijlage wordt verstaan onder:
- (a) “essentiële faciliteiten”: faciliteiten in het kader van een openbaar telecommunicatienetwerk of een openbare telecommunicatiedienst die:
 - i) uitsluitend of voornamelijk ter beschikking worden gesteld door een of een beperkt aantal leveranciers, en
 - ii) bij het verlenen van een dienst niet op haalbare wijze economisch of technisch kunnen worden vervangen;
 - (b) “grote aanbieder”: een aanbieder die de mogelijkheid heeft de voorwaarden voor deelneming (wat prijs en levering betreft) op de relevante markt voor basistelecommunicatiediensten materieel te beïnvloeden ten gevolge van:
 - i) controle over essentiële faciliteiten, of
 - ii) de wijze waarop hij van zijn marktpositie gebruikmaakt;

- (c) “netwerkelement”: een voorziening of uitrusting die wordt gebruikt voor het leveren van een openbare telecommunicatiedienst, met inbegrip van kenmerken, functies en mogelijkheden die door middel van die faciliteit of uitrusting worden geleverd, en
 - (d) “gebruiker”: een afnemer van een dienst en een aanbieder van een dienst.
- 21.2 Elke partij gaat de in de bijlage vermelde verplichtingen aan¹⁸¹⁹.
- 21.3 Elke partij ziet erop toe dat haar regelgevende autoriteit voor telecommunicatie geen financieel belang heeft in of een bestuursfunctie of leidinggevende functie bekleedt bij een aanbieder van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten. Dit lid mag niet worden uitgelegd als een aan een overheidsinstantie van een partij, uitgezonderd haar regelgevende autoriteit voor telecommunicatie, opgelegd verbod om aandelen in een dergelijke aanbieder te bezitten.
- 21.4 Elke partij ziet erop toe dat haar regelgevende autoriteit voor telecommunicatie de bevoegdheid heeft om de haar bij wet toegewezen taken uit te voeren, met inbegrip van de bevoegdheid om sancties op te leggen, en dat zij deze bevoegdheid op transparante wijze en tijdig uitoefent.
- 21.5 Elke partij maakt de door haar regelgevende autoriteit voor telecommunicatie uitgevoerde taken in een gemakkelijk toegankelijke en duidelijke vorm openbaar.
- 21.6 Elke partij streeft ernaar:
- (a) erop toe te zien dat de toewijzing van frequentiebanden voor openbare telecommunicatiediensten plaatsvindt via een open proces waarbij rekening wordt gehouden met het algemeen belang, met inbegrip van de bevordering van de mededinging, en
 - (b) dergelijke toewijzingen uit te voeren met gebruikmaking van marktgebaseerde benaderingen, zoals, indien van toepassing, biedprocedures.
- 21.7 Elke partij geeft haar regelgevende autoriteit voor telecommunicatie de bevoegdheid om:
- (a) te bepalen welke essentiële faciliteiten met het oog op het verlenen van openbare telecommunicatiediensten door een grote aanbieder op redelijke, niet-discriminerende en transparante voorwaarden beschikbaar moeten worden gesteld aan andere aanbieders van openbare telecommunicatiediensten, en
 - (b) met het oog op het verlenen van openbare telecommunicatiediensten een grote aanbieder ertoe te verplichten om op ongebundelde basis en onder redelijke,

¹⁸ Voor zover dit niet strijdig is met de lijst van specifieke verbintenissen van een partij bij de GATS: a) voor elke partij geldt dat de bijlage niet van toepassing is op omroepdiensten als omschreven in haar wet- of regelgeving; b) de regelgevende autoriteit voor telecommunicatie van een partij kan lokale telefonie-exploitanten op het platteland voor een beperkte periode ontheffing verlenen van de in lid 2.2 van de bijlage vermelde verplichtingen inzake interconnectie met concurrerende lokale exploitanten. Telefonie-exploitanten op het platteland hoeven niet op de in lid 2.2 van de bijlage gespecificeerde wijze interconnectie met concurrerende exploitanten tot stand te brengen mits de regelgevende autoriteit voor telecommunicatie dit niet van een partij verlangt, en c) lid 2.2 van de bijlage is alleen van toepassing op een grote leverancier die de controle heeft over essentiële faciliteiten.

¹⁹ Voor alle duidelijkheid: niets in dit artikel of in de bijlage kan worden uitgelegd als een verplichting voor de partijen om op grond van de GATS aanvullende specifieke verbintenissen met betrekking tot de markttoegang of de nationale behandeling aan te gaan.

niet-discriminerende en transparante voorwaarden toegang te verlenen tot zijn netwerkelementen die essentiële faciliteiten zijn.

- 21.8 Een aanbieder van openbare telecommunicatiediensten kan binnen een redelijke termijn een beroep doen op de regelgevende autoriteit voor telecommunicatie van een partij of een andere bevoegde autoriteit om geschillen met andere aanbieders van openbare telecommunicatiediensten in verband met de in lid 7 vermelde eisen te beslechten.
- 21.9 Indien een regelgevende instantie voor telecommunicatie of een andere bevoegde instantie weigert om naar aanleiding van een verzoek om een geschil te beslechten als bedoeld in lid 8 een procedure in te leiden, geeft zij op verzoek van een bij het geschil betrokken aanbieder binnen een redelijke termijn een schriftelijke verklaring voor haar besluit.
- 21.10 Een aanbieder van openbare telecommunicatiediensten die betrokken is bij een geschil als bedoeld in lid 8 mag niet worden belet een procedure bij de rechterlijke instanties van een partij in te leiden.

AFDELING G

UITZONDERINGEN

Artikel 22: Algemene uitzonderingen

Voor de toepassing van deze overeenkomst zijn artikel XX van de GATT 1994 en de interpretatieve aantekeningen daarbij, alsmede artikel XIV van de GATS van overeenkomstige toepassing.

Artikel 23: Uitzondering met betrekking tot de nationale veiligheid

Voor de toepassing van deze overeenkomst zijn artikel XXI van de GATT 1994 en artikel XIV bis van de GATS van overeenkomstige toepassing.

Artikel 24: Prudentiële maatregelen

Voor de toepassing van deze overeenkomst is lid 2 van de bijlage bij de GATS inzake financiële diensten van overeenkomstige toepassing.

Artikel 25: Uitzondering met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens

Niets in deze overeenkomst belet een partij maatregelen vast te stellen of te handhaven inzake de bescherming van persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer, ook met betrekking tot grensoverschrijdende gegevensdoorgiften, mits de wetgeving van die partij voorziet in instrumenten die doorgifte mogelijk maken onder algemene voorwaarden²⁰ voor de bescherming van de doorgegeven gegevens.

²⁰ Voor alle duidelijkheid: onder “algemene voorwaarden” worden voorwaarden verstaan die zijn geformuleerd in objectieve termen en die horizontaal van toepassing zijn op een niet-geïdentificeerd aantal marktdeelnemers en dus een reeks situaties en gevallen bestrijken.

Artikel 26: Inheemse volken

- 26.1 Mits dergelijke maatregelen niet worden gebruikt als middel tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie van personen van een andere partij of als verkapte beperking van de handel langs elektronische weg, belet niets in deze overeenkomst een partij maatregelen vast te stellen of te handhaven die zij noodzakelijk acht om in verband met onder deze overeenkomst vallende aangelegenheden inheemse volken op haar grondgebied gunstiger te behandelen, met inbegrip van de nakoming van haar verplichtingen uit hoofde van haar wettelijke, grondwettelijke of verdragsregelingen met die inheemse volken.
- 26.2 De geschillenregeling van artikel 27 is niet van toepassing op de interpretatie van de wettelijke, constitutionele of verdragsregelingen van een partij met inheemse volken op haar grondgebied, met inbegrip van de aard van de uit deze regelingen voortvloeiende rechten en verplichtingen. In andere gevallen is artikel 27 op dit artikel van toepassing.

AFDELING H

INSTITUTIONELE REGELINGEN EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 27: Beslechting van geschillen

- 27.1 De artikelen XXII en XXIII van de GATT 1994 of de artikelen XXII en XXIII van de GATS, als uitgewerkt en toegepast bij het memorandum van overeenstemming inzake de beslechting van geschillen, zijn van toepassing op het overleg en de beslechting van geschillen die uit deze overeenkomst voortvloeien.
- 27.2 Het memorandum van overeenstemming inzake de beslechting van geschillen is van toepassing op overeenkomstig lid 1 voorgelegde geschillen.

Artikel 28: Comité voor de met de handel verband houdende aspecten van de elektronische handel

- 28.1 Er wordt een comité voor de met de handel verband houdende aspecten van de elektronische handel opgericht; alle partijen kunnen hieraan deelnemen. Het comité kiest zijn eigen voorzitter en vicevoorzitter en komt ten minste één keer per jaar bijeen en verder wanneer dit nodig is of door deze overeenkomst wordt voorzien. Het comité stelt zijn reglement van orde vast.
- 28.2 Het comité voert de hem op grond van deze overeenkomst of door de partijen opgedragen taken uit en biedt de partijen de gelegenheid overleg te plegen over alle zaken die verband houden met de werking of uitvoering van deze overeenkomst.
- 28.3 Het comité kan naar eigen goeddunken nevenorganen instellen of aangelegenheden hiernaar doorverwijzen. Alle nevenorganen brengen verslag uit aan het comité.
- 28.4 Het comité houdt toezicht op de werking en uitvoering van deze overeenkomst en doet daarvan jaarlijks verslag aan de Algemene Raad, onder meer over de uitvoering en doeltreffendheid van de programma's en activiteiten voor technische bijstand en capaciteitsopbouw.

- 28.5 Het comité neemt nota van ontvangen kennisgevingen van verlengingen op grond van artikel 20.7, en neemt vervolgens alle relevante maatregelen die nodig zijn voor de uitvoering van de bepalingen waarop dergelijke kennisgevingen betrekking hebben.
- 28.6 Elk lid van de WTO dat geen partij bij deze bijeenkomst is, is gerechtigd als waarnemer deel te nemen aan het comité door een schriftelijk verzoek daartoe aan het comité te doen toekomen. Elke waarnemer bij de WTO kan een schriftelijk verzoek bij het comité indienen om als waarnemer deel te nemen aan het comité, en kan de waarnemersstatus worden toegekend door het comité.

Artikel 29: Aanvaarding en inwerkingtreding

- 29.1 Elk lid van de WTO kan deze overeenkomst aanvaarden. De aanvaarding vindt plaats door een akte van aanvaarding van deze overeenkomst neer te leggen bij de directeur-generaal van de WTO.
- 29.2 Deze overeenkomst treedt voor de leden van de WTO die haar hebben aanvaard, op de 30e dag nadat de 45e akte van aanvaarding²¹ is neergelegd, in werking. Daarna treedt deze overeenkomst voor elk ander lid van de WTO op de 30e dag nadat dat lid zijn akte van aanvaarding heeft neergelegd, in werking.

Artikel 30: Uitvoering

Elke partij voert deze overeenkomst uit vanaf het tijdstip van de inwerkingtreding ervan. Partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn en ervoor kiezen gebruik te maken van artikel 20, passen deze overeenkomst overeenkomstig dat artikel toe.

Artikel 31: Voorbehouden

Zonder toestemming van de andere partijen mogen geen voorbehouden worden gemaakt met betrekking tot enige bepaling van deze overeenkomst.

Artikel 32: Wijzigingen

- 32.1 De partijen kunnen deze overeenkomst wijzigen. Besluiten van het comité tot het vaststellen van een aanpassing en het ter aanvaarding voorleggen aan de partijen worden bij consensus genomen.
- 32.2 Een aanpassing treedt in werking:
- (a) behoudens hetgeen in punt b) is bepaald, voor die partijen die de aanpassing aanvaarden zodra deze door twee derde van de partijen is aanvaard en vervolgens voor elke andere partij zodra zij de aanpassing heeft aanvaard, of
 - (b) voor alle partijen zodra de aanpassing door twee derde van de partijen is aanvaard, als het een aanpassing is waarvan het comité bij consensus heeft bepaald dat zij de rechten en verplichtingen van de partijen niet wijzigt.

²¹ Voor de berekening van het aantal aanvaardingen uit hoofde van dit artikel geldt een akte van aanvaarding door de Europese Unie als een aantal akten van aanvaarding dat gelijk is aan het aantal lidstaten van de Europese Unie die lid zijn van de WTO.

Artikel 33: Terugtrekking

- 33.1 Een partij kan zich uit deze overeenkomst terugtrekken door de directeur-generaal van de WTO schriftelijk van haar voornemen tot terugtrekking in kennis te stellen. De terugtrekking wordt van kracht na afloop van 60 dagen na de datum waarop de directeur-generaal de kennisgeving heeft ontvangen. Elke partij kan na van een dergelijke kennisgeving overeenkomstig artikel 37 in kennis te zijn gesteld, om een onmiddellijke bijeenkomst van het comité verzoeken.
- 33.2 Wanneer een partij bij deze overeenkomst haar hoedanigheid van lid van de WTO verliest, verliest zij haar hoedanigheid van partij bij deze overeenkomst met ingang van de datum waarop zij haar hoedanigheid van lid van de WTO verliest.

Artikel 34: Niet-toepassing van deze overeenkomst tussen partijen

Deze overeenkomst is niet van toepassing tussen twee partijen indien een van deze partijen op het tijdstip dat zij deze overeenkomst aanvaardt of hiertoe toetreedt, niet instemt met deze toepassing.

Artikel 35: Evaluatie

- 35.1 Uiterlijk twee jaar na de inwerkingtreding van deze overeenkomst, en vervolgens periodiek, onderwerpen de partijen de overeenkomst aan een evaluatie, teneinde de werking ervan te verbeteren en ervoor te zorgen dat de overeenkomst relevant blijft voor de handelsvraagstukken waarmee de partijen worden geconfronteerd.
- 35.2 Gelet op de evoluerende aard van elektronische handel en digitale technologie en het belang van de vaststelling van mondiale regels voor elektronische handel erkennen de partijen, onverminderd lid 1, dat bij verdere onderhandelingen de nog niet opgeloste vraagstukken in document [INF/ECOM/62/Rev.5](#) of andere door de partijen aangedragen vraagstukken aan de orde kunnen komen. Elke partij behoudt zich het recht voor om in toekomstige onderhandelingen wijzigingen op de bepalingen van deze overeenkomst, waaronder met betrekking tot uitzonderingen, geschillenbeslechting of het toepassingsgebied, voor te stellen.

Artikel 36: Secretariaat

Het secretariaat van de WTO neemt het secretariaat van deze overeenkomst waar.

Artikel 37: Neerlegging

- 37.1 Deze overeenkomst wordt neergelegd bij de directeur-generaal van de WTO.
- 37.2 De directeur-generaal van de WTO voorziet elke partij terstond van:
- (a) een voor eensluidend gewaarmerkt afschrift van deze overeenkomst en van elke wijziging overeenkomstig artikel 32, en
 - (b) een kennisgeving van elke aanvaarding overeenkomstig artikel 29 en van elke terugtrekking overeenkomstig artikel 33.

Artikel 38: Registratie

Deze overeenkomst wordt geregistreerd overeenkomstig de bepalingen van artikel 102 van het Handvest van de Verenigde Naties.

Gedaan te Yaoundé op 28 maart 2026, in één exemplaar in de Engelse, de Franse en de Spaanse taal, zijnde alle teksten gelijkelijk authentiek.

BIJLAGE

In deze bijlage worden beginselen met betrekking tot de regelgeving over de telecommunicatiediensten uiteengezet.

Afdeling I: Vrijwaringsmaatregelen met betrekking tot concurrentie

1.1 Voorkoming van concurrentiebeperkende praktijken op het gebied van telecommunicatie

Er zullen passende maatregelen worden gehandhaafd om te voorkomen dat aanbieders die alleen of met anderen gezamenlijk een grote aanbieder zijn, concurrentiebeperkende praktijken toepassen of blijven toepassen.

1.2 Vrijwaringsmaatregelen

De in lid 1.1 bedoelde concurrentiebeperkende praktijken omvatten met name:

- (a) het op concurrentiebeperkende wijze toepassen van kruissubsidiëring;
- (b) het op concurrentiebeperkende wijze gebruiken van informatie van concurrenten, en
- (c) het niet tijdig aan andere dienstverleners beschikbaar stellen van technische informatie over essentiële faciliteiten en van commercieel relevante informatie die deze dienstverleners voor het leveren van hun diensten nodig hebben.

Afdeling II: Interconnectie

2.1 Deze afdeling is van toepassing op de koppeling met aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken of -diensten zodat gebruikers van een aanbieder kunnen communiceren met gebruikers van een andere aanbieder en toegang krijgen tot door een andere aanbieder geleverde diensten, voor zover er specifieke verbintenissen zijn aangegaan.

2.2 Interconnectie moet worden gewaarborgd

Op elk punt in het netwerk waar dat technisch haalbaar is, zal worden gezorgd voor interconnectie met een grote aanbieder. De interconnectie wordt verschaft:

- (a) op niet-discriminerende voorwaarden (inclusief technische normen en specificaties) en tegen niet-discriminerende tarieven, en met een kwaliteit die niet lager is dan die welke wordt geboden voor de eigen soortgelijke diensten, voor soortgelijke diensten van niet-verbonden dienstverleners of voor dochterondernemingen of andere verbonden ondernemingen;
- (b) binnen een redelijke termijn, op voorwaarden (inclusief technische normen en specificaties) en tegen op de kosten gebaseerde tarieven die transparant, economisch redelijk en voldoende gescheiden zijn, zodat de leverancier niet hoeft te betalen voor netwerkonderdelen en -faciliteiten die hij voor de levering van zijn diensten niet nodig heeft, en
- (c) op verzoek via extra aansluitpunten, in aanvulling op de aan de meeste gebruikers aangeboden netwerkaansluitpunten, tegen een vergoeding die gebaseerd is op de kosten voor het aanleggen van de noodzakelijke aanvullende faciliteiten.

2.3 Openbare beschikbaarheid van de procedures voor interconnectieonderhandelingen

De procedures voor interconnectie met een grote aanbieder worden algemeen bekendgemaakt.

2.4 Transparantie van interconnectieregelingen

Gewaarborgd wordt dat een grote aanbieder zijn interconnectieovereenkomsten of een referentieaanbod voor interconnectie algemeen bekendmaakt.

2.5 Interconnectie: beslechting van geschillen

Een dienstverlener die een interconnectie met een grote aanbieder verlangt, kan zich:

- (a) op elk gewenst moment, of
- (b) na een redelijke, openbaar gemaakte termijn,

wenden tot een onafhankelijke binnenlandse instantie, bijvoorbeeld een regelgevende instantie zoals bedoeld onder afdeling V, voor de oplossing, binnen een redelijke termijn, van geschillen over passende voorwaarden en tarieven voor interconnectie, voor zover deze al niet voordien in het leven zijn geroepen.

Afdeling III: Universele dienstverlening

Elke partij heeft het recht de aard van de universele dienstverplichtingen die zij in stand wenst te houden, vast te stellen. Dergelijke verplichtingen worden niet per se concurrentiebeperkend geacht, mits zij op een transparante, niet-discriminerende en uit concurrentieoogpunt neutrale wijze worden uitgevoerd en voor de door de partij vastgestelde soort universele dienst geen grotere last vertegenwoordigen dan nodig is.

Afdeling IV: Openbare beschikbaarheid van licentiecriteria

4.1 Indien een licentie vereist is, wordt het volgende algemeen bekendgemaakt:

- (a) alle criteria voor het verkrijgen van de licentie en de periode die normaliter vereist is om een besluit over de licentieaanvraag te nemen, en
- (b) de voorwaarden voor afzonderlijke licenties.

4.2 De redenen voor afwijzing van een licentie worden op verzoek aan de aanvrager bekendgemaakt.

Afdeling V: Onafhankelijke regelgevende instanties

De regelgevende instantie is onafhankelijk van de aanbieders van basistelecommunicatiediensten en is deze ook geen verantwoording verschuldigd. De beslissingen die de regelgevende instanties nemen en de procedures die zij toepassen, zijn voor alle marktdeelnemers gelijk.

Afdeling VI: Toewijzing en gebruik van schaarse middelen

Elke procedure voor de toewijzing en het gebruik van schaarse middelen, zoals frequenties, nummers en doorgangsrechten, wordt tijdig en op objectieve, transparante en niet-discriminerende wijze toegepast. De stand van zaken met betrekking tot toegewezen frequentiebanden wordt algemeen bekendgemaakt, maar een gedetailleerde vermelding van de frequenties die voor specifiek gebruik door de overheid zijn toegewezen, is niet vereist.

BIJLAGE MET VOORLOPIGE REGELINGEN

PREAMBULE

De partijen:

Nota nemend van de inspanningen die de partijen momenteel leveren om deze overeenkomst toe te voegen aan bijlage 4 bij de WTO-overeenkomst;

Blijven strevend naar een zo spoedig mogelijke toevoeging van deze overeenkomst aan het institutionele kader dat door de WTO-overeenkomst is ingesteld;

Vastbesloten om de voordelen van deze overeenkomst op korte termijn te verwezenlijken;

Opnieuw bekrachtigend het belang om partijen die een ontwikkelingsland of minst ontwikkeld land zijn bij de uitvoering van deze overeenkomst te steunen door te voorzien in hun afzonderlijke en specifieke ontwikkelingsbehoeften door middel van uitvoeringsperioden, technische bijstand en capaciteitsopbouw;

Opnieuw bevestigend hun rechten en plichten uit hoofde van de WTO-overeenkomst;

Verheugd over de toetreding van andere WTO-leden tot deze overeenkomst;

Komen het volgende overeen:

Afdeling I: Toepassing van de bijlage

- 1.1 Deze bijlage en het daarbij gevoegde aanhangsel maken integraal deel uit van deze overeenkomst. In geval van strijdigheid tussen de bepalingen van deze bijlage en de overige bepalingen van deze overeenkomst, heeft deze bijlage voorrang voor zover het de strijdige punten betreft.
- 1.2 Tot de datum waarop deze overeenkomst aan de WTO-overeenkomst wordt toegevoegd, is deze bijlage van toepassing.
- 1.3 Vanaf de datum waarop deze overeenkomst aan de WTO-overeenkomst wordt toegevoegd, is deze bijlage niet langer van toepassing, tenzij de toepasselijkheid ervan op grond van afdeling IV is vereist.

Afdeling II: Voorlopige regelingen voor geschillenbeslechting

- 2.1 Artikel 27 van deze overeenkomst is niet van toepassing.
- 2.2 Elke verwijzing in deze overeenkomst naar artikel 27 wordt gelezen als een verwijzing naar afdeling III.

Afdeling III: Voorlopige geschillenbeslechting

- 3.1 De artikelen XXII en XXIII van de GATT 1994 of de artikelen XXII en XXIII van de GATS, als uitgewerkt en toegepast door het memorandum van overeenstemming inzake de beslechting van geschillen ("het memorandum"), worden bij deze in de bijlage op overeenkomstige wijze opgenomen en zijn van toepassing op het overleg en de beslechting van geschillen die uit deze overeenkomst voortvloeien.

- 3.2 Het memorandum wordt hierbij op overeenkomstige wijze in deze bijlage opgenomen en is van toepassing op het overleg en de beslechting van geschillen die uit deze overeenkomst voortvloeien.
- 3.3 Voor de toepassing van deze overeenkomst:
- (a) worden verwijzingen in het memorandum naar “onderhavige overeenkomst” of “onderhavige overeenkomsten” verstaan als verwijzingen naar deze overeenkomst;
 - (b) worden verwijzingen naar het “orgaan voor geschillenbeslechting” in het memorandum verstaan als verwijzingen naar het comité;
 - (c) worden verwijzingen naar het memorandum in dit lid en in de leden 3.4 en 3.5 en in het aanhangsel waarnaar in lid 3.4 wordt verwezen, verstaan als verwijzingen naar het overeenkomstig lid 3.2 opgenomen in deze bijlage opgenomen memorandum, en
 - (d) worden verwijzingen naar “leden” in het memorandum verstaan als verwijzingen naar de partijen bij deze overeenkomst.
- 3.4 Met betrekking tot artikel 16.4 en artikel 17 van het memorandum erkennen de partijen dat er aanpassingen nodig zijn om een toetsing in beroep in het kader van deze bijlage te operationaliseren. Indien een partij bezwaar wil maken tegen een panelverslag, maken de partijen bij het geschil, totdat er een besluit overeenkomstig punt 3.5 voorligt, gebruik van arbitrage overeenkomstig artikel 25 van het memorandum voor een beslissing over het beroep²². Tenzij de partijen bij het geschil anders overeenkomen, zijn de in het aanhangsel van deze bijlage beschreven arbitrage- en beroepsprocedures van toepassing.
- 3.5 Indien de WTO-beroepsinstantie in staat wordt gesteld om beroepen te behandelen, zal het comité overwegen en, indien nodig, beslissen op welke wijze de toetsing in beroep overeenkomstig artikel 17 van het memorandum inzake geschillenbeslechting kan worden geoperationaliseerd.

Afdeling IV: Overgangsregelingen

- 4.1 De partijen streven ernaar dat elk besluit over de toevoeging van deze overeenkomst aan de WTO-overeenkomst voorziet in overgangsregelingen met het oog op de toepassing van het memorandum op geschillen die in het kader van deze overeenkomst aanhangig zijn gemaakt, maar op de datum van die toevoeging nog niet zijn opgelost.
- 4.2 Bij ontstentenis van dergelijke regelingen of van andere eventueel vast te stellen overgangsregelingen blijft deze bijlage van toepassing op geschillen die voordat de onderhavige overeenkomst aan de WTO-overeenkomst werd toegevoegd, op grond van onderhavige overeenkomst aanhangig zijn gemaakt.

²² Voor alle duidelijkheid: totdat een besluit overeenkomstig lid 3.5 is genomen, mag geen enkele partij kennis geven van een besluit om naar aanleiding van een panelverslag beroep aan te tekenen overeenkomstig artikel 16.4 van het memorandum.

AANHANGSEL BIJ DE BIJLAGE MET VOORLOPIGE REGELINGEN:
ARBITRAGE- EN BEROEPSPROCEDURES

Afdeling A: Algemene bepalingen

1. Dit aanhangsel biedt een beschrijving van arbitrage- en beroepsprocedures die van toepassing zijn op het beroep tegen een panelverslag, in overeenstemming met lid 3.4 van de bijlage met voorlopige regelingen. Deze arbitrage- en beroepsprocedures vormen met betrekking tot een specifiek geschil in het kader van deze overeenkomst de overeengekomen procedures overeenkomstig artikel 25 van het memorandum²³.
2. Deze procedures voor beroep tegen arbitrale uitspraken zijn gebaseerd op de materiële en procedurele aspecten van de toetsing in beroep in het kader van de WTO overeenkomstig artikel 17 van het WTO-memorandum, om de kernkenmerken ervan, waaronder onafhankelijkheid en onpartijdigheid, te behouden en tegelijkertijd de doelmatigheid van procedures in beroepszaken te verbeteren.
3. Beroepen worden door drie arbiters behandeld. Deze arbiters worden gekozen uit de overeenkomstig lid 4 van mededeling JOB/DSB/1/Add.12 vastgestelde groep vaste arbiters, tenzij het comité bij consensus besluit een afzonderlijke groep vaste arbiters vast te stellen²⁴, in welk geval de arbiters uit die groep worden gekozen (de bedoelde groep wordt hierna de “groep arbiters” genoemd). De selectie uit de groep arbiters voor een specifiek geschil vindt plaats op basis van dezelfde beginselen en methoden die van toepassing zijn op de vorming van een afdeling van de WTO-beroepsinstantie krachtens artikel 17.1, van het WTO-memorandum en regel 6(2), van de werkprocedures van de WTO voor toetsing in beroep (WT/AB/WP/6), met inbegrip van het rotatiebeginsel²⁵. De directeur-generaal van de WTO stelt de partijen bij het geschil en derden in kennis van de resultaten van de selectie. De arbiters kiezen uit hun midden een voorzitter. Regel 3(2) van de werkprocedures van de WTO voor toetsing in beroep is van overeenkomstige toepassing op de besluitvorming door de arbiters.
4. De leden van de groep arbiters moeten op de hoogte blijven van de activiteiten van de WTO op het gebied van geschillenbeslechting. Ten behoeve van een consequente en samenhangende besluitvorming bespreken de leden van de groep arbiters onderling, voor zover dit praktisch haalbaar is, voor deze overeenkomst relevante zaken met betrekking tot de interpretatie, de praktijk en de procedure. De arbiters kunnen hun beslissingen in verband met het beroep bespreken met alle overige leden van de groep arbiters, zonder afbreuk te doen aan de exclusieve verantwoordelijkheid en vrijheid van de arbiters met betrekking tot deze beslissingen

²³ Voor alle duidelijkheid: aan de kennisgevingsverplichting van artikel 25.2, tweede zin, van het memorandum wordt geacht te zijn voldaan. Voor de toepassing van dit aanhangsel wordt onder “WTO-memorandum” verstaan het memorandum van overeenstemming inzake de beslechting van geschillen zoals gedefinieerd in artikel 2, punt c), van deze overeenkomst en onder “memorandum” het WTO-memorandum als opgenomen in de bijlage met voorlopige regelingen overeenkomstig lid 3.2 van de bijlage.

²⁴ De arbiters in deze groep moeten voldoen aan de criteria van artikel 17.3 van het WTO-memorandum.

²⁵ Indien een partij bij het geschil hier echter om verzoekt, wordt een lid van de groep arbiters dat geen onderdaan van een partij is, van de selectieprocedure uitgesloten. Er mogen geen twee onderdanen van dezelfde partij aan dezelfde zaak deelnemen.

en hun hoedanigheid. De leden van de groep arbiters ontvangen alle documenten die betrekking hebben op de procedure voor beroep tegen arbitrale uitspraken in het kader van onderhavige overeenkomst.

5. Gelet op de aard van de betrokken verantwoordelijkheden moeten de arbiters ten behoeve van de nodige waarborgen voor kwaliteit en onafhankelijkheid in passende mate administratief en juridisch worden ondersteund. In het bijzonder moeten de personen die arbiters op juridisch gebied ondersteunen onafhankelijk zijn van de personen en administratieve eenheden die juridische ondersteuning verlenen aan de leden van het panel en zijn zij wat betreft de inhoud van hun werkzaamheden alleen jegens de arbiters verantwoording verschuldigd.

AFDELING B Arbitrageprocedures

6. Nadat een verslag van het panel onder de partijen bij deze overeenkomst is verspreid, maar voorafgaand aan de vaststelling ervan door het comité, kan een partij bij het geschil, maar geen derde partij, de arbitrageprocedure inleiden door formeel kennis te geven van haar besluit om in beroep te gaan bij het comité en tegelijkertijd een beroepschrift in te dienen bij het comité. Met inachtneming van lid 16 wordt, indien een partij bij het geschil kennis heeft gegeven van haar besluit in beroep te gaan, het verslag van het panel niet ter vaststelling aan het comité voorgelegd.
7. Een beroep mag alleen handelen over in het panelverslag behandelde rechtskwesties en de door het panel gegeven juridische interpretaties. De arbiters kunnen de juridische bevindingen en conclusies van het panel bevestigen, wijzigen of vernietigen. Indien van toepassing bevat de arbitrale uitspraak aanbevelingen, zoals voorzien in artikel 19 van het memorandum. De bevindingen van het panel waartegen niet in beroep is gegaan, worden tezamen met de eigen bevindingen van de arbiters geacht integraal deel uit te maken van de arbitrale uitspraak.
8. De arbiters zullen zich uitsluitend richten op die kwesties die nodig zijn om het geschil te beslechten. Zij behandelen alleen die kwesties die door de partijen bij het geschil aan de orde zijn gesteld, onverminderd hun verplichting om uitspraak te doen over bevoegdheidskwesties.
9. Tenzij in dit aanhangsel anders is bepaald, zijn de bepalingen van het WTO-memorandum en andere regels en procedures die van toepassing zijn op toetsingen in beroep in het kader van de WTO, van overeenkomstige toepassing op de arbitrage. Dit geldt in het bijzonder voor de werkprocedures van de WTO bij toetsingen in beroep en het daarin voorziene tijdschema voor beroepen, evenals de gedragsregels voor het memorandum van overeenstemming inzake de regels en procedures betreffende de beslechting van geschillen (WT/DSB/RC/1)²⁶. Na overleg met de partijen bij het geschil kunnen de arbiters de werkprocedures van de WTO voor toetsingen in beroep en het daarin voorziene tijdschema voor beroepen aanpassen, indien dit op grond van regel 16 van de werkprocedures van de WTO voor toetsingen in beroep gerechtvaardigd is.
10. De arbiters doen binnen 90 dagen na indiening van het beroepschrift uitspraak. De arbiters kunnen daartoe passende organisatorische maatregelen nemen om de procedure te stroomlijnen zonder afbreuk te doen aan de procedurele rechten en plichten van de partijen bij het geschil en een behoorlijke procesgang. Dergelijke

²⁶ Voor alle duidelijkheid: de leden VIII.14 – 17 van de gedragsregels zijn van toepassing op arbiters.

maatregelen kunnen beslissingen over het maximaal aantal bladzijden, de maximale duur van de procedure, en uiterste termijnen omvatten, maar ook betrekking hebben op de duur van hoorzittingen en het aantal vereiste hoorzittingen.

11. Als dit nodig is om de uitspraak binnen de periode van 90 dagen te kunnen doen, kunnen de arbiters de partijen bij het geschil ook inhoudelijke maatregelen voorstellen, zoals een uitsluiting van vorderingen op basis van het vermeende gebrek aan een objectieve beoordeling van de feiten overeenkomstig artikel 11 van het memorandum²⁷.
12. De partijen bij het geschil kunnen op voorstel van de arbiters overeenkomen om de periode van 90 dagen voor het bekendmaken van de uitspraak te verlengen.
13. De partijen bij het geschil stemmen ermee in zich te houden aan de arbitrale uitspraak, die definitief is. Overeenkomstig artikel 25.3 van het memorandum wordt de beslissing medegedeeld aan, maar niet vastgesteld door, het comité.
14. Derden die overeenkomstig artikel 10.2 van het memorandum aan het comité kenbaar hebben gemaakt dat zij een wezenlijk belang hebben in de bij het panel voorliggende zaak, kunnen schriftelijke stukken indienen en worden in de gelegenheid gesteld om door de arbiters te worden gehoord. Regel 24 van de werkprocedures van de WTO voor toetsing in beroep is van overeenkomstige toepassing.
15. Overeenkomstig artikel 25.4 van het memorandum zijn de artikelen 21 en 22 van het memorandum van overeenkomstige toepassing op de arbitrale uitspraak bij een geschil
16. De appellant of een appellant in incidenteel beroep kan op elk gewenst moment tijdens de arbitrage respectievelijk zijn beroep of incidenteel beroep intrekken door dit kenbaar te maken aan de arbiters, die het comité hiervan onmiddellijk op de hoogte stellen²⁸. Indien er geen incidenteel beroep of beroep blijft bestaan, wordt het panelverslag binnen 60 dagen na deze kennisgeving vastgesteld tijdens een vergadering van het comité, tenzij het comité bij consensus besluit het verslag niet vast te stellen. Indien een incidenteel beroep of beroep blijft bestaan op het moment dat een beroep of incidenteel beroep wordt ingetrokken, wordt de arbitrage voortgezet.

²⁷ Voor alle duidelijkheid: het voorstel van de arbiters is niet wettelijk bindend; het is aan de betrokken partij om al of niet in te stemmen met de voorgestelde inhoudelijke maatregelen. Indien de betrokken partij het niet eens is met de voorgestelde inhoudelijke maatregelen, doet dit geen afbreuk aan de behandeling van de zaak of de rechten van de partijen bij het geschil.

²⁸ Voor alle duidelijkheid: een kennisgeving van een onderling overeengekomen oplossing aan het comité overeenkomstig artikel 3.6 van het memorandum betekent niet dat een beroep voor de toepassing van dit lid wordt ingetrokken.